

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

બીજી અપીલ નં.૨૩૧/૨૦૦૮

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મોહિન્દર પાલ

=====

૧	શું લોકલ અખબારના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી શકાય?	
૨	રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?	
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે?	

=====

પ્રભુદાનભાઈ ગોવિંદસિંહ ગઢવી અને પ..... અપીલકર્તા (ઓ)

વિરુદ્ધ

અહેમદશા બચુશા ફકીર મૃતક વતી વહીવટકર્તા..... સામાવાળાઓ

=====

ઉપસ્થિતી:

અપીલકર્તા નં.૧ – પ.પ.૩, ૬ તરફે વકીલ શ્રી જી.સી. મઝમુદાર

અપીલકર્તા નં.૧ – પ.૪, પ.પ.૧ – પ.પ.૩, ૬ તરફે વકીલ શ્રી એચ.જી.

મઝમુદાર

સામાવાળા(ઓ) નં.૧.૧ – ૧.૨ તરફે વકીલ શ્રી હૃદય બુચ

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મોહિન્દર પાલ

તારીખ: ૦૨/૦૫/૨૦૧૬

મૌખિક ચુકાદો

૧. પ્રસ્તુત બીજી અપીલ વિદ્વાન ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નંબર ૨ ના ચુકાદા અને આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા મૂળ વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ નંબર ૪૦/૨૦૦૪ મંજૂર કરવામાં આવી છે. મૂળ વાદી અપીલમાં આવ્યા છે કારણ કે તેમનો દીવાની દાવો એટલે કે રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નંબર ૩૦૩ ની ૧૯૯૩ તેમની તરફેણમાં અંશતઃ મંજૂર (decreed) કરવામાં આવ્યો હતો.

૨. વાદી અહેમદશા બચુશા ફકીર (પ્રસ્તુત સામાવાળા) એ સિવિલ જજ (જે.ડી.) કલોલની કોર્ટ સમક્ષ રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નંબર ૩૦૩ ની ૧૯૯૩ દાખલ કરીને દાવો કર્યો હતો કે તેઓ દાવેવાળી જમીનના માલિક અને કબજો ધરાવતા હતા અને પ્રતિવાદીઓ (પ્રસ્તુત અપીલકર્તાઓ) ને તેમના કબજામાં ખતેલ પહોંચાડવાનો કોઈ સંબંધ કે અધિકાર નથી. અહેમદશા બચુશા ફકીરનું અવસાન ૯.૮.૧૯૯૬ ના રોજ થયું હતું, જો કે, ગુજરાતના કાયદેસરના વારસદારો (LR) ક્યારેય રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા ન હતા, તેથી દાવો ઉપશમિત (abated) થઈ ગયો હતો પરંતુ કોર્ટે આગળની કાર્યવાહી ચાલુ રાખી અને ૩૧ માર્ચ, ૧૯૯૯ ના રોજ વાદી / પ્રસ્તુત સામાવાળાની તરફેણમાં અંશતઃ દાવો નક્કી કર્યો.

૩. પ્રસ્તુત સામાવાળા (ટ્રાયલ કોર્ટમાં પ્રતિવાદી) એ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ, મહેસાણા દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા સામે ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ, મહેસાણા સમક્ષ સિવિલ અપીલ નંબર ૮૯/૧૯૯૯ દાખલ કરી હતી. તેવી જ રીતે, મૂળ વાદીના પુત્રએ પણ ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ, મહેસાણા સમક્ષ દીવાની અપીલ દાખલ કરી હતી. જિલ્લાઓમાં ફેરફાર થવાને કારણે, આ બંને અપીલો ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ, ગાંધીનગર ખાતે ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી હતી જ્યાં તેમને અનુક્રમે રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ નંબર ૪૧ ની ૨૦૦૪ અને રેગ્યુલર સિવિલ

અપીલ નંબર ૪૦/૨૦૦૪ તરીકે નવા નંબર આપવામાં આવ્યા હતા. પ્રસ્તુત સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી સિવિલ અપીલ નંબર ૪૦/૨૦૦૪ અને પ્રસ્તુત અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી સિવિલ અપીલ નંબર ૪૧/૨૦૦૪ ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ, કલોલ ખાતે ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી હતી. ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ, કલોલે ૨૯.૧૨.૨૦૦૬ ના રોજ રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ નંબર ૪૦/૨૦૦૪ નો નિર્ણય કર્યો હતો, જો કે તે દિવસે સિવિલ અપીલ નંબર ૪૧/૨૦૦૪ પણ તે કોર્ટ સમક્ષ પડતર હતી. સદર અપીલનો નિર્ણય ૨૯.૧૨.૨૦૦૬ ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો. સિવિલ કોર્ટ અને એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામાથી નારાજ થઈને, પ્રસ્તુત અપીલકર્તા અપીલમાં આવ્યા છે જે નિકાલ માટે પડતર છે.

૪. આ કોર્ટ દ્વારા અપીલ સ્વીકારતી વખતે, કાયદાના નીચે મુજબના મહત્વના પ્રશ્નો ઘડવામાં આવ્યા છે: –

- (૧) કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, મૃત વ્યક્તિની તરફેણમાં પસાર કરાયેલ હુકમનામું અને મૃત વ્યક્તિ દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ટકવાપાત્ર છે?
- (૨) કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, શું ટ્રાયલ કોર્ટને ખેતીની ગણતનો મુદ્દો નક્કી કરવાની હકુમત છે?

૫. આ કેસની હકીકતો વિવાદમાં નથી. જો કે, કેટલીક સંબંધિત તારીખો નીચે મુજબ પુનઃપ્રસ્તુત કરવામાં આવે છે: –

(૧) મૂળ વાદી દ્વારા દીવાની દાવો એટલે કે રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નંબર ૩૦૩/૧૯૯૩ દાખલ કરવાની તારીખ ૨૭.૧૨.૧૯૯૩ છે.

(૨) મૂળ વાદી અહેમદશા બચુશા ફકીરનું અવસાન ૯.૮.૧૯૯૬ ના રોજ થયું હતું.

(૩) દીવાની દાવાનો નિર્ણય ૩૧.૩.૧૯૯૯ ના રોજ આવ્યો હતો.

(૪) રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ (પડકારાયેલ ચુકાદો) નો નિર્ણય ૨૯.૧૨.૨૦૦૬ ના રોજ થયો હતો.

૬. અપીલકર્તા વતી દલીલ કરતી વખતે, વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી જી.સી. મઝમુદારે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ એપેલેટ કોર્ટ દાવાનો ચુકાદો આપી શકી ન હોત અને અપીલનો નિર્ણય કરી શકી ન હોત કારણ કે એકમાત્ર અપીલકર્તાનું અવસાન દાવાની પડતર મુદત દરમિયાન જ થઈ ગયું હતું. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કોર્ટ પાસે હકુમતનો સંપૂર્ણ અભાવ હતો કારણ કે દાવાના પક્ષકારોમાંથી એક પક્ષકાર, જેની તરફેણમાં હુકમનામું પસાર કરવામાં આવ્યું હતું તે મૂળ વાદીનું અવસાન દાવાના નિર્ણયના ઘણા સમય પહેલાં થયું હતું. તેમણે ગુજરનારના પુત્ર ભીખુશાની

ઊલટતપાસનો વધુ ઉલ્લેખ કર્યો, જેણે પોતાની જાતને વહીવટકર્તા હોવાનો દાવો કર્યો હતો. ભીખુશાએ પોતાની ઊલટતપાસમાં સ્વીકાર્યું છે કે તેના પિતાનું અવસાન વર્ષ ૧૯૯૬ માં થયું હતું. તેમણે વધુમાં ધ્યાન દોર્યું કે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણય સામે બંને પક્ષો અપીલમાં આવ્યા હતા અને રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ નંબર ૪૦ અને ૪૧/૨૦૦૪ તરીકેની અપીલો નિકાલ માટે પડતર હતી. જો કે, એપેલેટ કોર્ટે કયા કારણોસર તે જ જાણે, પણ પ્રસ્તુત સામાવાળાની અપીલ એટલે કે રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ નંબર ૪૦/૨૦૦૪ નો નિર્ણય ૨૯.૧૨.૨૦૦૬ ના રોજ કર્યો જ્યારે પ્રસ્તુત અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ એટલે કે સિવિલ અપીલ નંબર ૪૧/૨૦૦૪ પડતર રાખી. તેમણે આ કોર્ટના રાધાકિષ્ણ બિહારીલાલ વિરુદ્ધ ચતુરસિંહ ગોવિંદસિંહ ઠાકરના કેસમાં આપેલા નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો, જે એઆઈઆર-૧૯૮૭-ગુજરાત-૨૦૦માં અહેવાલ થયેલ છે; જેમાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે વાદીના અવસાન પછી, જો કાયદેસરના વારસદારો બદલવામાં ન આવે, તો મૃત વ્યક્તિની તરફેણમાં હુકમનામું અમાન્ય (nullity) ગણાય. આ રજૂઆત પર આધાર રાખીને, એવી સબમિટ કરવામાં આવી છે કે દાવામાં અને અપીલમાં ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ એપેલેટ કોર્ટના તારણો ઊલટાવવા પાત્ર હતા.

૭. બીજી બાજુ, સામાવાળાઓ વતી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી હૃદય બુચે ૩૧ માર્ચ, ૧૯૯૯ પહેલા વાદીના અવસાન અંગે કોઈ મુદ્દો ઉઠાવ્યો નથી. જો કે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે નવેસરથી નિર્ણય કરવા માટે અપીલને એપેલેટ કોર્ટમાં રિમાન્ડ (પરત મોકલવી) કરવી જરૂરી હતી.

૮. આ કોર્ટે બંને પક્ષોની રજૂઆતો પર વિચાર કર્યો છે. એવું જણાય છે કે ગુજરનારના કાયદેસરના વારસદારોએ સમયસર પગલાં લેવાની કાળજી લીધી નથી. જ્યાં સુધી કાયદેસરના વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલું હુકમનામું અમાન્ય હતું. એ નોંધવું રસપ્રદ છે કે ગુજરનારના પુત્ર, એટલે કે ભીખુશા, જેણે પોતે વહીવટકર્તા હોવાનો દાવો કર્યો હતો, તેની ઊલટપાસ કરવામાં આવી હતી; જેમાં તેણે સ્વીકાર્યું છે કે તેના પિતાનું અવસાન ૯.૮.૧૯૯૬ ના રોજ થયું હતું. આ સ્વીકૃતિ છતાં, ગુજરનારના કાયદેસરના વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો નથી. હુકમનામું એક મૃત વ્યક્તિની તરફેણમાં પસાર કરવામાં આવ્યું હતું. વાત અહીં જ પૂરી થતી નથી. અપીલ પણ મૃત વ્યક્તિના નામે દાખલ કરવામાં આવી છે. એપેલેટ કોર્ટે અપીલ મંજૂર કરતી વખતે ફરી એકવાર મૃત વ્યક્તિની તરફેણમાં તારણો નોંધ્યા.

૯. અન્ય એક રસપ્રદ હકીકત આ કોર્ટના ધ્યાનમાં આવી છે કે બંને અપીલો એક જ કોર્ટ સમક્ષ પડતર હતી અને કદાચ એક જ દિવસે, એપેલેટ કોર્ટે પ્રસ્તુત સામાવાળાઓની અપીલનો નિર્ણય કરવાનું પસંદ કર્યું જ્યારે પ્રસ્તુત અપીલકર્તાઓની અપીલ પડતર રાખી.

૧૦. આ એક પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે દીવાની દાવામાં હુકમનામું પસાર કરવાની કોર્ટની સત્તા વિવાદમાં નથી, જો કે, પ્રસ્તુત કેસમાં, તેની અંતર્ગત હુકમતનો અભાવ ગણાશે કારણ કે એકમાત્ર અપીલકર્તાનું અવસાન થયું હતું અને કાયદેસરના વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર કોઈ અરજી કરવામાં આવી ન હતી. કાયદેસરના વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવાના અભાવે, દાવાની અથવા અપીલની કાર્યવાહી આ સંદર્ભમાં કોઈ ઔપચારિક આદેશ પસાર કર્યા વિના પણ ઉપશમિત થવા પાત્ર હતી. તેથી, એવા કેસમાં જ્યાં અપીલની પડતર મુદત દરમિયાન એકમાત્ર અપીલકર્તાનું અવસાન થયું હોય અને તેના કાયદેસરના વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં ન આવ્યા હોય, તો દાવાની અને અપીલની આગળની કાર્યવાહી અમાન્ય ગણાશે કારણ કે એકમાત્ર અપીલકર્તાના અવસાનના કારણે એપેલેટ કોર્ટ પાસે કેસ નહોતો અને આવી અપીલમાં કોઈ પણ હુકમનામું પસાર કરવાની તેની અંતર્ગત હુકમતનો

અભાવ હતો. પરિસ્થિતિના આ દ્રષ્ટિકોણથી, ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ એપેલેટ કોર્ટના નિર્ણયનું તારણ ખોટું હતું અને તે બાજુ પર રાખવા પાત્ર છે.

૧૧. સામાવાળાના વિદ્વાન કાઉન્સેલની દલીલ કે આ બાબતને એપેલેટ કોર્ટમાં રિમાન્ડ કરવાની જરૂર છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા ટકી શકે તેમ નથી કે આ કેસમાં સમયમર્યાદા અસર કરશે. ચોક્કસ સમયમર્યાદા પૂરી પાડવામાં આવી છે જેથી ગુજરનારના કાયદેસરના વારસદારોને દીવાની દાવામાં રેકૉર્ડ પર લાવી શકાય. સ્વીકાર્યપણે, આ બાબત વર્ષ ૧૯૯૩ ની છે અને હવે અંદાજે ૨૩ વર્ષ પછી કેસને રિમાન્ડ કરવો, તે ન્યાયની નિષ્ફળતા સમાન ગણાશે. આ ખાસ કરીને ત્યારે થાય છે જ્યારે વાદીના પુત્ર આ હકીકતથી વાકેફ હતા અને તેમણે જાણીજોઈને ગુજરનારના કાયદેસરના વારસદારોને ન લાવવાનું પસંદ કર્યું હતું.

૧૨. ઉપરોક્ત કારણોસર, પ્રસ્તુત અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ એપેલેટ કોર્ટના તારણો ઉલટાવવામાં આવે છે અને દુર કરવામાં આવે છે. જો કે, પક્ષકારોએ પોતાનો ખર્ચ જાતે ભોગવવાનો રહેશે.

(મોહિન્દર પાલ, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*